

PODMORNICA U-552 U VUČJEM ČOPORU ENDRASS

Robert Derenčin *

UDK: 355.462.7(100:430)"1942"
355.49(100:430)"1942"
359:629.127(100:430)"1942"
94:629.127(100:430)"1942"

Stručni rad

Primljeno: 14.II.2012.

Prihvaćeno: 16.VIII.2012.

Sažetak

Članak opisuje djelovanje njemačke podmornice U-552 u sklopu vučjeg čopora Endrass u lipnju 1942. godine. Usporedbom ratnog dnevnika podmornice, ratnog dnevnika zapovjednika njemačkih podmornica admirala Dönitza te međusobnih britanskih i američkih poruka članak objašnjava djelovanje njemačkih podmornica u vučjim čoporima u Drugom svjetskom ratu.

Ključne riječi: Njemačke podmornice, vučji čopor, taktika vučjih čopora, podmorničko ratovanje, Erich Topp, U-552.

UVOD

Tema ovog članka je ophodnja podmornice U-552 koja je trajala od 9. lipnja 1942. do 19. lipnja 1942. godine. Ophodnja je trajala samo jedanaest dana, ali je zanimljiva po tome što se proučavanjem ratnog dnevnika podmornice, porukama između američkih i britanskih mornaričkih obavještajnih službi te ratnog dnevnika zapovjednika njemačkih podmornica, admirala Karla Dönitza, može vidjeti način djelovanja njemačkih podmornica u vučjim čoporima protiv savezničkih konvoja u Drugom svjetskom ratu.

Inače je 1942. godina bila najuspješnija godina za njemačke podmornice u Drugom svjetskom ratu. Te su godine njemačke podmornice potopile 6.266.215 brt (bruto registarske tone) savezničkih teretnih brodova, što je otprilike triput više od količine potopljene godinu prije, ali i godinu dana poslije. Ili, kad se radi o broju potopljenih savezničkih teretnih brodova, njemačke su podmornice 1941. potopile 432 broda, 1942. 1160 brodova, a 1943. godine 463 broda (*Vojna enciklopedija*).

* Robert Derenčin (robert.derenčin@pu.t-com.hr) uposlen je u Ministarstvu obrane Republike Hrvatske. Stavovi izneseni u radu osobni su stavovi autora i nemaju veze s institucijom u kojoj je uposlen.

U-552 bila je podmornica tipa "VII C". Tip "VII C" bio je "radni konj" Njemačke ratne mornarice u Drugom svjetskom ratu. Ukupno 568 podmornica tog tipa bilo je primljeno u aktivnu službu tijekom rata te su djelovale do samog kraja.

Podmornica U-552 pripadala je 7. flotili, sa sjedištem u francuskoj luci St. Nazaire.

Francuske luke u Biskaju, među ostalima i St. Nazaire, bile su Nijemcima izuzetno važne. Nakon okupacije Francuske, Nijemci su većinu svojih podmornica prebazirali upravo u te luke. Na taj su način Nijemci povećali doseg djelovanja svojih podmornica dalje prema zapadu, a uz podmornice mogli su koristiti i svoje zrakoplove velikog dometa.

Dužina podmornica tog tipa bila je 67,10 metara ("preko svega"), broj torpeda 14, maksimalna dubina zarona oko 220 metara. Jedan top na palubi, kalibra 88/45 mm, 220 granata.

Kao i većina podmornica tipa VII C, U-552 imala je sveukupno pet torpednih cijevi, četiri na pramcu i jednu na krmi.

Zapovjednik podmornice U-552 bio je poznati njemački podmornički zapovjednik, poručnik bojnog broda (*Kapitänleutnant, Kptlt.*) Erich Topp. Erich Topp rođen je 2. srpnja 1914. godine u Hannoveru. U Njemačku ratnu mornaricu stupio je u travnju 1934. godine. Zapovijedao je podmornicom U-552 od 4. prosinca 1940. godine.

U-552 djelovala je u sklopu vučjeg čopora Endrass od 12. lipnja 1942. do 17. lipnja 1942. Čopor je nazvan po Kptlt. Engelbertu Endrassu, koji je kao zapovjednik podmornice U-567 poginuo u dobi od 30 godina, 21. prosinca 1941., zajedno s cijelom posadom, sjeveroistočno od Azora. Inače, Topp i Endrass bili su bliski prijatelji. Uz U-552 u čoporu Endrass sudjelovale su i sljedeće podmornice (imena zapovjednika u zagradama): U-84 (Uphoff), U-89 (Lohmann), U-132 (Vogelsang), U-134 (Schendel), U-437 (Schulz), U-571 (Möhlmann) i U-575 (Heydemann). Vučjim čoporom je zapovijedao zapovjednik njemačkih podmornica (kasnije zapovjednik Njemačke ratne mornarice) admiral Karl Dönitz, iz svog zapovjedništva koje se tada nalazilo u Parizu, na adresi Avenue Maréchal Maunoury. Vučji čopor Endrass djelovao je protiv konvoja HG-84. Saveznici su označavali svoje konvoje s dva ili tri slova, uobičajeno su slova označavala polaznu i dolaznu luku, i brojevima koji su predstavljali redni broj konvoja na dotičnoj ruti. U ovom slučaju, oznaka HG 84 označavala je konvoj na ruti Gibraltar - Velika Britanija, slovo H bila je oznaka za "Home", tj. dom, kuća (*Uboat.net*).

Operacija vučjeg čopora Endrass odvijala se u za Nijemce povoljnom razdoblju, budući da u to vrijeme Britanci i Amerikanci nisu mogli čitati šifrirane njemačke poruke. Naime, u veljači 1942. godine Njemačka ratna mornarica uvela je u uporabu novi sustav šifriranja, Triton (britanski naziv za taj sistem bio je Shark) i novu verziju stroja za šifriranje Enigma, s četiri rotora (M4) umjesto dotadašnje verzije koja je imala samo tri rotora (M3). U periodu između veljače i sredine prosinca 1942. godine Britanci i Amerikanci morali su se oslanjati na svoju mrežu radiogoniometarskih postaja koje su bile postavljene duž obala Atlantika (pod kontrolom saveznika) kako bi barem približno mogli odrediti položaje njemačkih podmornica (Kahn).

Unatoč tome, saveznici su već 1941. godine prikupili podatke o podmornici U-552 i njenom zapovjedniku, ispitivanjem zarobljenih njemačkih podmorničara i praćenjem njemačkih medija, radioemisija i novina.

Slijedi opis akcije podmornice U-552, koji se najvećim dijelom bazira na ratnom dnevniku podmornice (*U-552 War Diary*). U ratnim dnevnicima njemačkih podmornica pozicije su se navodile pomoću kvadranta, što je bio standardni postupak Njemačke ratne mornarice u Drugom svjetskom ratu. Radi boljeg razumijevanja nakon svakog kvadranta u tekstu se navodi (u zagradama) i geografska pozicija.

Ratni dnevnici njemačkih podmornica vođeni su prema srednjoeuropskom vremenu, u lipnju 1942. godine radilo se o ljetnom računanju vremena. Budući da je U-552 djelovala nešto zapadnije od Španjolske i Portugala treba uzeti u obzir da je lokalno vrijeme bilo jedan ili dva sata ranije od vremena navedenog u ratnom dnevniku (i u ovom članku).

PERIOD IZMEĐU 9. I 12. LIPNJA 1942. GODINE

Podmornica U-552 isplovila je iz francuske luke St. Nazaire 9. lipnja 1942. godine. Prije polaska na misiju podmornica nije primila zapovijedi o akciji i o krajnjem odredištu. Podmornica je plovila u smjeru zapada uz sve mjere opreza koje su bile potrebne tijekom plovidbe Biskajskim zaljevom.

Sljedećeg dana (10. lipnja 1942., u 17:18 sati) U-552 primila je radioporuku, koja je bila naslovljena na zapovjednike Müntzelburga (Rolf Mützelburg, zapovjednik podmornice U-203 koja je isplovila 4. lipnja 1942. godine iz luke Lorient) i Toppa, neka krenu prema kvadrantu DE 10 (kvadrant otprilike na pola puta između Francuske i Kariba), gdje je bila predviđena opskrba gorivom i poslije operacija protiv savezničkog brodogradnje u Karibima.

Već je rečeno kako između veljače i prosinca 1942. godine Britanci i Amerikanci nisu mogli čitati njemačke šifrirane poruke. Međutim, saveznici su koristili druge izvore informacija i međusobno su izmjenjivali obavještajne informacije. Dana 11. lipnja 1942. godine britanski je Admiralitet poslao Zapovjedništvu ratne mornarice SAD-a poruku o stanju njemačkih podmornica na Atlantiku. Između ostaloga, poruka je sadržavala i informaciju o U-552: "AS LEFT PREP 6TH JUNE 4530 N 1600 W." (*Admiralty – COMINCH*). AS je bio bigram dodijeljen podmornici U-552. Britanci su svakoj njemačkoj podmornici dodjeljivali njen bigram (oznaku od dva slova), nakon što bi doznali da je postala operativna (u principu su to doznavali iz njemačkih radioporuka). U-552 imala je bigram "AS", taj joj je bigram dodijeljen u veljači 1941. godine. Navedena britanska poruka značila je sljedeće: U-552 napustila je La Pallice 6. lipnja, njena sadašnja pozicija je 4530 N 1600 W. Izraz "PREP" ili ponekad "P" u porukama je značio La Pallice. Iako su Britanci u principu imali odlične i točne obavještajne podatke, ovaj su put pogriješili. U-552 nije nikad bila u luci La Pallice (Francuska). Možda se radilo o nekom izvješću agenta na terenu ili nečem sličnom. Zanimljivo je da su saveznici već krajem 1941. godine znali kako U-552 pripada 7.

flotili sa sjedištem u St. Nazaireu (Interrogation). Ispitivanjima zarobljenih njemačkih podmorničara, s podmornice U-93 u travnju 1942. godine saveznici su upotpunili svoja saznanja o U-552 (Report).

Pozicija navedena u britanskoj poruci bila je pogrešna, U-552 toga se dana nalazila istočnije. Vjerojatno su poziciju navedenu u poruci Britanci bazirali na (pogrešnoj) pretpostavci da je U-552 isplovila iz luke La Pallice 6. lipnja te da se uputila ravno prema zapadu, prema obali Kanade ili sjevernoj atlantskoj obali SAD-a. Poziciju su Britanci vjerojatno izračunali zbrojno računskom navigacijom (polazna točka, smjer, prosječna brzina i proteklo vrijeme). U svakom slučaju pozicija je bila pogrešna.

Dana 12. lipnja 1942. godine u 17:58 sati podmornica U-552 primila je radio-poruku iz Zapovjedništva. Poruka je bila adresirana na Lohmanna, zapovjednika podmornice U-89, ali budući da je navodila i druge zapovjednike i podmornice, bila je namijenjena i njima (sve su podmornice u jednom području pratile sve njemačke radiokomunikacije u radiomreži namijenjenoj tom području, te su bile na taj način dobro informirane i znale su koje poruke su njima namijenjene).

Primljena je poruka glasila:

“Za Lohmanna: U-437, Topp, Heydemann, Vogelsang krenuti prema kvadrantu CF 32 (42° 27' N 16° 54' W) krstarećom brzinom. Daljnji detalji slijede

1.) Lohmann, U-437, Topp, Vogelsang, Heydemann zauzeti poziciju u ophodnoj liniji koja se proteže od CF 3184 (42° 09' N 18° 14' W) do (CF) 3394 (42° 09' N 15° 26' W), 14. lipnja. Dubina 20 nautičkih milja (op.a.: Dubina od 20 nautičkih milja značila je da je radius akcije pojedine podmornice bio 10 nautičkih milja od njene pozicije.).

2.)

Podmornice formirati skupinu Endrass.

Iznenadni napad protiv konvoja s lakom naoružanom pratnjom (eskorta) na ruti Gibraltar - Engleska koji je isplovio 9. lipnja. Kontinuirano naše zračno izviđanje konvoja.”

Admiral Dönitz zapisao je u svoj ratni dnevnik (12. lipnja) kako je prema izvješću konvoj isplovio iz Gibraltara 9. lipnja i kako je opažen od strane njemačkog zračnog izviđanja 11. lipnja 1942., te da prema izvješćima agenta tijekom nekoliko proteklih tjedana, konvoji iz Gibraltara imaju slabu zaštitu (pratnju) jer ti konvoji nisu bili napadani mjesecima. Također je zapisao kako su izvješća agenta potvrđena, bar što se tiče ovog konvoja, izvješćima njemačke obavještajne službe i zračnim izviđanjem (*War Diary*, 1942a.).

Istoga dana, 12. lipnja 1942. godine Britanci su Amerikancima poslali poruku o situaciji na Atlantiku, te su između ostalog naveli sljedeće: “AS 45-30 N 26-00 W.”, što je prevedeno značilo da je pozicija podmornice U-552 dana 12. lipnja 1942. godine bila 4530 N 2600 W (*Admiralty – COMINCH*). I ovaj put su Britanci odredili poziciju U-552 na pretpostavci da se podmornica uputila prema zapadu, dok je

zapravo podmornica bila puno istočnije. Naravno, saveznici u tom trenutku nisu mogli čitati šifrirane njemačke poruke, pa su greške bile neizbježne.

13. LIPANJ 1942. GODINE

Dana 13. lipnja 1942. godine U-552 primila je nekoliko poruka naslovljenih na čopor Endrass.

U 10:39 sati primljena je poruka u kojoj je Zapovjedništvo zapovijedilo da podmornice ne trebaju slati poruke s izvješćima o svojim pozicijama. Podmornice su u ponoć trebale prijeći na radiomrežu "Irska" te su odmah trebale držati "radiošutnju" (nisu smjele slati radioporuke u Zapovjedništvo) s izuzetkom važnih taktičkih poruka.

Njemačka radiomreža "Irska" (u njemačkom originalu "Irland") bila je predviđena za njemačke podmornice u istočnom dijelu sjevernog Atlantika (*Ultra*).

U 19:21 sati U-552 primila je radioporuku od Zapovjedništva, s detaljima o konvoju koji je čopor Endrass trebao napasti. Prema poruci, konvoj se vjerojatno sastoji od 21 broda, tonaža brodova od 1300 do 7000 BRT (bruto registarskih tona). Imena brodova poznata, pratnja se sastoji od pet do šest brodova, uključujući četiri korvete, nema informacija o razaračima.

U 23:35 sati U-552 primila je poruku o zračnom izviđanju konvoja od strane njemačkog ratnog zrakoplovstva. Prema poruci, njemački zrakoplov će se nalaziti u zoni izviđanja od 10:00 sati sljedećeg dana (14. lipnja 1942.). Zrakoplov će slati radiosignale na frekvenciji 367 kHz, kako bi podmornice iz čopora Endrass mogle smjerati (radiogoniometriranjem) zrakoplov, odrediti smjer iz kojeg su primile radiosignal sa zrakoplova te o smjeru odmah izvijestiti Zapovjedništvo.

Radilo se o uobičajenoj proceduri. Budući da njemački zrakoplovci nisu bili sposobni točno odrediti svoju poziciju na moru (Njemačka nije imala posebno mornaričko zrakoplovstvo), nakon što bi ugledali saveznički konvoj o tome su izvješćivali svoje zapovjedništvo na kopnu (smjer i brzinu konvoja, broj brodova u konvoju itd.), radioporukom na kratkom valu. Nakon toga bi zrakoplovi slali radiosignale na srednjem valu, koje su njemačke podmornice goniometrirale, te su slale radioporuku u svoje Zapovjedništvo, poruka je sadržavala poziciju pojedine podmornice i smjer iz kojeg je primljen radiosignal sa zrakoplova. Nakon što bi Zapovjedništvo podmornica prikupilo sve radioporuke s podmornica, odredile bi poziciju zrakoplova (ukrštanjem smjerova primljenih s podmornica) i istodobno točnu poziciju konvoja koji su podmornice trebale napasti.

Admiral Dönitz u svoj je dnevnik (13. lipnja 1942.) zapisao da operacija skupine (vučjeg čopora) Endrass protiv konvoja "Broj 28" (njemačka oznaka za navedeni konvoj, britanska oznaka za taj konvoj bila je "HG-84) napreduje (*War Diary*, 1942a.).

14. LIPNJA 1942. GODINE

U 08:00 sati podmornica U-552 zauzela je zapovijedenu poziciju, u sklopu vučjeg čopora Endrass.

U 13:40 sati U-552 primila je dva radiosignala koje su poslali njemački zrakoplovi koji su pratili konvoj, iz smjerova 214° i 223° te je Topp zaključio da je srednji ("prosječni") azimut, to jest smjer u kojem se konvoj nalazi 218° .

O tome je Topp izvijestio Zapovjedništvo radioporukom u 13:46 sati, pomoću "kratkog signala", poruka je glasila "Moja pozicija je CF 3286 ($42^{\circ} 09' N 16^{\circ} 46' W$), zrakoplov u smjeru 218° ".

Kratki signal ("Kurzsignale") bio je način kodiranja poruka pomoću knjiga kodova, pojedina slova (u principu skupine od četiri slova) su u kodnim knjigama imala značenje cijelih rečenica. Nakon što bi se poruke kodirale pomoću kodnih knjiga, skupine od četiri slova su se šifrirale pomoću stroja za šifriranje Enigma. Na taj su se način poruke skraćivale koliko je to bilo moguće, što je donekle onemogućavalo savezničkim radiogoniometarskim mrežama na kopnu i brodovima da odrede poziciju njemačkih podmornica na moru (Rijmenants).

Još su dvije njemačke podmornice iz čopora Endrass poslale izvješće u Zapovjedništvo o primljenim radiosignalima. Topp je uočio da se smjerovi (iz kojih su radiosignali s njemačkih zrakoplova poslani) koji su navedeni u izvješćima razlikuju. Pozicija podmornice U-552 nije se mogla točno odrediti, već je dva dana bilo nemoguće odrediti vlastitu poziciju astronomskom navigacijom jer je nebo bilo prekriveno oblacima. Zbog toga je Topp odlučio proslijediti maksimalnom brzinom u smjeru koji je odgovarao radiosmjeranju s U-552 i pod pretpostavkom da će konvoj ploviti u pravcu sjevera.

Admiral Dönitz zapisao je u svoj dnevnik da je njemački zrakoplov uočio konvoj u 13:30 sati, izvijestio je o tome Zapovjedništvo, poslao je radiosignale za smjeranje, došlo je do razlike u smjeranjima što se odrazilo na teškoće pri određivanju pozicije konvoja (*War Diary*, 1942a.).

Nekoliko je podmornica uspostavilo (vizualni) kontakt s konvojem, ali su ih otjerali brodovi iz pratnje konvoja.

U 14:30 sati na U-552 ugledali su oblake dima na horizontu. U 15:06 sati poslana je radioporuka u Zapovjedništvo: "Neprijateljski konvoj ugledan u kvadrantu (CF) 3248 ($42^{\circ} 21' N 17^{\circ} 18' W$), sjeverni kurs."

Opazhen je također njemački zrakoplov (Kondor) koji je letio na velikoj visini iznad konvoja, te još jedan zrakoplov koji je letio na vrlo maloj visini iza konvoja.

Slijedile su radioporuke poslana iz Zapovjedništva podmornicama čopora Endrass, detalji o konvoju (pozicija, smjer) te nalog da svaka podmornica djeluje prema svojim podacima (uz zapovijed da sve podmornice smjesta izvijeste Zapovjedništvo o smjerovima iz kojih su primile radiosignale poslana od strane njemačkih zrakoplova koji su izviđali konvoj).

U 15:23 sati Zapovjedništvo je zapovijedilo Toppu da pošalje meteorološko izvješće, što je on i učinio poslavši radioporukom izvješće u 16:23 sati.

U 15:59 sati Zapovjedništvo je poslalo radioporuku čoporu Endrass, sve podmornice morale su krenuti maksimalnom brzinom prema porukama poslanim s U-552. Naravno, podmornica U-552 ugledala je i slijedila konvoj, o tome je izvješćivala Zapovjedništvo, poruke s U-552 pratile su i ostale podmornice iz čopora te su tako saznavale poziciju konvoja.

Topp je u ratni dnevnik zapisao kako praćenje konvoja nije bilo teško jer je konvoj stvarao mnogo dima. Brodski se jarboli nisu mogli vidjeti jer je pratnja (ratni brodovi koji su osiguravali konvoj) plovila daleko izvan konvoja i često su brodovi iz pratnje vršili široke obuhvate radi izviđanja, te bi podmornica imala poteškoća da ih izbjegne (ukoliko bi se previše približila konvoju).

Također je Topp u dnevnik zapisao kako prateći brodovi nisu pokrivali desnu stranu konvoja jer su, kako su na U-552 kasnije saznali, brodovi iz pratnje lovili njemačke podmornice na lijevoj strani konvoja.

Još su dvije podmornice iz čopora radioporukom izvijestile Zapovjedništvo da su opazile konvoj.

U 16:55 sati Topp je poslao sljedeću poruku u Zapovjedništvo:

“Držim kontakt prema korveti sprijeda i desno od konvoja, kvadrant (CF) 3241 (42° 33' N 17° 26' W), kurs (konvoja) 335°.

U 17:10 sati U-552 primila je “kratki signal” iz Zapovjedništva, zatraženo je da U-552 pošalje radiosignal kako bi ostale podmornice mogle odrediti smjer u kojem se podmornica (i konvoj) nalaze.

U-552 trebala je slati radiosignale na srednjem valu, kao što su prije toga signali slani od strane njemačkih izvidničkih zrakoplova. Ostale podmornice su pomoću svojih radiogoniometara mogle ustvrditi iz kojeg je smjera radiosignal poslan te bi krenule u tom smjeru (Ultra). Britanski i američki izraz za podmornicu koja je držala kontakt s konvojima i koja je navodila ostale podmornice bio je *contact keeper*, njemački izraz bio je “Fühlungshalter”. Kako god bilo, u ovom je slučaju ta podmornica bila U-552 te je stoga na sebe preuzela krajnje složenu i opasnu zadaću.

U 19:22 sati podmornica U-552 poslala je izvješće Zapovjedništvu, da je uspjela točno odrediti svoju poziciju te da se konvoj nalazi u kvadrantu CF 3211 (42° 51' N 17° 26' W), i da konvoj plovi u kursu 340° (sjever-sjeverozapad). U-552 mogla je konačno, nakon nekoliko dana, odrediti točno svoju poziciju uz pomoć astronomske navigacije jer nebo više nije bilo potpuno prekriveno oblacima.

Zapovjedništvo je odmah reagiralo na poruku te je o poziciji konvoja izvijestilo čopor Endrass u radioporuci poslanoj u 20:23 sati.

U 20:46 sati U-552 je poslala poruku (“kratki signal”) Zapovjedništvu u kojoj se navodi nova pozicija konvoja, kvadrant BE 8974 (43° 03' N 17° 25' W), kurs 0° (sjeverni).

U 21:47 sati Zapovjedništvo je poslalo radioporuku čoporu Endrass, podmornice su smjesta morale izvijestiti nakon uspostava kontakta s konvojem, te su trebale iskoristiti svaku mogućnost za napad na konvoj, uključujući i korvete koje su osiguravale konvoj.

U 22:39 sati U-552 poslala je poruku u Zapovjedništvo, nova pozicija konvoja BE 8947 (43°15'00"N 17°25'00"W), kurs 350°.

15. LIPNJA 1942. GODINE

U 00:00 sati Topp je u dnevnik podmornice zapisao da je posada na borbenim položajima. Noć je bila vrlo mračna i maglovita, površina mora svjetlacava. U-552 bila je na desnoj strani konvoja, konture brodova se nisu mogle vidjeti zbog magle, ali blistavo more nije dozvoljavalo da se U-552 približi konvoju (jer bi podmornica bila lako opažena). Brazde (iza brodova) mogle su se jasno vidjeti, Topp je zaključio da konvoj plovi u dvije ili tri kolone, neravnomjeran razmak između brodova u konvoju, "divlje kaotično kormilarenje". To je otežalo Toppovu namjeru da brzo ispali jedan torpeda za drugim. Izabrao je najveći teretni brod (u konvoju) za svoj cilj.

Između 00:58 i 00:58.52 sati, na poziciji BE 8839 (43° 33' N 17° 35' W) s U-552 ispaljena su tri torpeda iz pramčanih cijevi, dva su broda pogođena. Udaljenost između podmornice i brodova bila je 2000 metara, plovili su brzinom od 8 čvorova.

Topp nije znao imena brodova koje je pogodio. Radilo se o britanskim brodovima "Etrib" (teretni parobrod, 4 poginula, 41 spašen) i "Pelayo" (motorni teretni brod, 17 poginulih, 30 spašenih) (*Uboat.net*).

U 00:59:22 sati ispaljen je torpedo iz torpedne cijevi broj 4, cilj je bio tanker, od otprilike 5-6000 brt, najveći brod u konvoju. Topp je u dnevnik zapisao da je postignut pogodak na prednjoj strani tankera, pramac je počeo brzo tonuti, izbijali su jaki plamenovi koji su osvijetlili prednju palubu tankera, tako da se s U-552 moglo vidjeti kako prednju palubu tankera lagano prelijevaju valovi.

Radilo se o norveškom motornom tankeru "Slemdal" koji je zaista bio pogođen u desnu stranu svog prednjeg dijela (pramca) i koji je potonuo otprilike 90 minuta nakon pogotka. Svih 37 članova posade bilo je spašeno (*Uboat.net*).

U 01:07 sati U-552 ispalila je torpedo iz torpedne cijevi broj 5 (krmena torpedna cijev) na teretni brod koji se zaustavio, torpedo je promašilo.

Već nakon prvog pogotka brodovi iz konvoja počeli su ispaljivati osvijetljavajuće rakete i granate koje su osvijetlile područje kao da je dan. Topp je u dnevnik zapisao kako je u konvoju nastala potpuna konfuzija. U-552 se udaljila zbog prisustva dvije korvete iz pratnje konvoja, zatim se opet polagano približila konvoju. "Vatromet" je trajao oko pola sata, zatim je naglo prestao. U-552 je nastavila slijediti konvoj.

U 02:35 sati, dok se U-552 približavala konvoju, zamijećena je sjena koja se kretala velikom brzinom i koja je postajala veća. Razarač iz pratnje konvoja krenuo je u potjeru. U-552 se udaljila najvećom brzinom. Razarač je, na udaljenosti od 1500

metara od U-552, izbacio dubinske bombe po svojoj brazdi (to jest iza svoje krme) te se udaljio.

U 03:41 sati podmornica U-84 poslala je u Zapovjedništvo "kratki signal", u kojem je tražila da U-552 pošalje radiosignal za goniometriranje. U-552 primila je tu poruku odmah, dok ju je U-84 slala, već je rečeno da su sve podmornice u jednom području pratile sav radiopromet u radiomreži.

U 04:06 sati U-552 poslala je u Zapovjedništvo poruku: "Konvoj u vidokrugu. BE 8831 (43° 45' N 17° 55' W), kurs 300°".

U 04:10 sati je U-552 poslala radiosignal na srednjem valu, kako bi ostale podmornice mogle saznati, uz pomoć goniometriranja u kojem smjeru (od njih) se konvoj nalazi. U signalu je U-552 navela kako se nalazi na desnoj strani konvoja i da je udaljena 3 nautičke milje od istog.

Topp je zatim u dnevnik zapisao kako razarač štiti desnu stranu konvoja. Topp je odlučio krenuti u napad iako je U-552 još uvijek bila u vidokrugu razarača. Opet isti princip - ispaljivanje koliko je god moguće torpeda na različite ciljeve u brzom (neprekinutom) nizu.

Između 04:32 i 04:34 sati U-552 ispalila je četiri torpeda iz pramčanih cijevi, brzina napadnutih brodova bila je 8 čvorova, udaljenost 1000 i 2000 metara.

Prilikom ovog napada na konvoj opažena su tri pogotka torpeda s U-552, dva su broda iz konvoja pogođena i potopljena.

Radilo se o britanskim brodovima "City of Oxford" (teretni parobrod, jedan poginuli, 43 spašenih) i "Thurso" (teretni parobrod, 13 poginulih, 29 spašenih) (*Uboat.net*).

U 04:36:15 sati U-552 se okrenula i ispalila torpeda iz torpedne cijevi broj 5 (krmena torpedna cijev) na zaustavljeni teretni brod. Torpedo je promašilo brod. Budući da su oba torpeda ispaljena iz krmene torpedne cijevi promašila, Topp je zaključio kako okretanje podmornice (za 180 stupnjeva) uzima previše vremena što protivniku pruža dovoljno vremena za razmišljanje. Zbog toga protivnik uobičajeno donosi pravilne odluke i mijenja kurs plovidbe. Kod višestrukih ispaljivanja torpeda (iz pramčanih torpednih cijevi) najbolje je izbjegavati ispaljivanja torpeda iz krmene torpedne cijevi.

U 03:50 sati Uphoff je poslao poruku u Zapovjedništvo, zatražio je slanje radiosignala od *contact keepera*, to jest od U-552, radi određivanja smjera u kojem se konvoj nalazi.

U 04:45 sati U-552 poslao je zatraženi radiosignal, opet je navedeno da je U-552 na desnoj strani konvoja, to jest da se konvoj nalazi pod kutom od 240° od podmornice, na udaljenosti od 3 nautičke milje.

U 04:56 sati Zapovjedništvo je poslalo poruku čoporu Endrass, u poruci je stajalo kako će njemački zrakoplovi izviđati područje od 11:00 sati nadalje. Zrakoplovi će slati radiosignale na 443 kHz, nakon što podmornice uhvate signale s njemačkih zrakoplova smjesta trebaju izvijestiti Zapovjedništvo o utvrđenom smjeru iz kojeg

su signale primile. Alternativna frekvencija na kojoj su zrakoplovi mogli slati radio-sigale bila je 367 kHz.

U 05:45 sati zadnja dva torpeda na U-552 bila su postavljena u torpedne cijevi, podmornica se počela približavati konvoju radi napada. Horizont je već postao svijetao.

Tripot se U-552 približila konvoju, ali je svaki put napad morao biti prekinut, zbog prisustva jednog razarača.

U 06:32 sati U-552 je prisiljena zaroniti zbog prisustva razarača a i postajalo je previše svijetlo. Treba napomenuti da je tijekom cijelog napada, tijekom cijele noći, U-552 bila na površini.

Pokušan je podvodni napad ali je Topp odustao jer je udaljenost bila prevelika. Kroz periskop Topp je vidio 11 parobroda i jedan razarač. Dvanaesti je parobrod slijedio konvoj, također je bio previše udaljen za napad. Trinaesti je parobrod, tipa trawler (vrsta ribarskog broda, kočica) od 500 brt u balastu (bez tereta, tankovi napunjeni vodom radi stabiliteta) bio posljednji brod u konvoju. Nije bio vrijedan da se zbog njega potroši torpedo.

U 07:30 sati Topp je kroz periskop ugledao hidroavion. Nije zapisano o kojem se tipu hidroaviona radilo, vjerojatno se radilo o britanskom zrakoplovu tipa Catalina ili Sunderland.

Nakon nekog je vremena U-552 izronila, ali je u 08:20 sati morala brzo zaroniti jer se jedan razarač približavao konvoju iz jugozapadnog smjera. Nastavljeno je motrenje kroz periskop, razarač je nestao iz vida.

Između 08:38 i 09:55 sati hidroavion je ometao djelovanje U-552, koja je morala dvaput zaroniti kako ne bi bila opažena. Kad je podmornica bila na površini Topp je stalno pokazivao najmanju moguću siluetu podmornice, odnosno plovio je ili ususret hidroavionu ili u suprotnom smjeru, kako bi smanjio mogućnost da ga opaze. Isto tako je smanjio brzinu plovidbe kako bi smanjio brazdu iza podmornice, koja nastaje djelovanjem propelera, brazda je veća ako je brzina veća i postoji velika opasnost od zamjećivanja iz zraka.

U 10:23 sati opaženi su oblaci dima, Topp je pretpostavio da se vjerojatno radi o konvoju, krenuo je u tom smjeru velikom brzinom. U 10:40 sati je hidroavion nestao iz vida, u smjeru Gibraltara.

U 11:20 sati Zapovjedništvo je poslalo poruku čoporu Endrass, podmornice su trebale smjesta i kontinuirano izvješćivati o postignutim uspjesima.

U 11:35 sati Topp je izvjestio Zapovjedništvo kako je izgubio kontakt s konvojem te da su „pet teretnih brodova, jedan tanker torpedirani“. U 12:00 sati Topp je vjerovao da je uspostavio kontakt s konvojem. Ispred podmornice je vidio jarbole jednog parobroda i jedan razarač. Odjednom je razarač promijenio smjer plovidbe, izašao je iz formacije i zadržao je smjer prema U-552, uz veliku brzinu. Topp je zapisao da se čini da je razarač opazio podmornicu.

U 12:20 sati primljena je poruka od zapovjednika podmornica: "Bravo, Topp!"

U 12:21 sati dana je uzbuna na U-552, zbog razarača koji se približavao. Topp je zapisao da je danju, kad je podmornica opažena, osnovno pravilo zaroniti dovoljno rano kako bi se imalo vremena pobjeći. Dubinske bombe bačene s razarača eksplodirale su na velikoj udaljenosti, Topp je vjerovao da je siguran.

U 13:24 sati je U-552 došla na periskopsku dubinu, kroz periskop je Topp ugledao razarač udaljen 800 metara od podmornice kako se približava. Zvukovi U-552 (misli se na zvukove od električnih strojeva, propelera itd.) bili su vrlo glasni, Topp je zapisao kako ih je razarač očito čuo. Na U-552 nisu zamijetili rad ASDIC-a (aktivnog sonara) s razarača. Razarač je polagano "puzao" bliže podmornici koja je dublje zaronila. Razarač je povećao brzinu, podmornica je brzo zaronila na veću dubinu. Kad je podmornica bila na dubini od 120 metara eksplodiralo je šest dobro naciljanih dubinskih bombi bačenih s razarača, uzrokujući lagana oštećenja na podmornici. Podmornica je naglo pala na dubinu od 170 metara. Nakon toga je razarač skrenuo na kurs 300°, prema staroj ruti kojom se konvoj kretao. U 14:41 sati U-552 je izronila.

U 15:37 sati Zapovjedništvo je poslalo poruku čoporu Endrass: "U 13:00 sati zračno izviđanje izvijestilo o konvoju, 13 brodova, vjerojatno dva razarača, jedan eskortni brod, kurs 0°."

Prisutnost zrakoplova koji su štitili konvoj predstavljalo je problem čoporu Endrass u daljnjem djelovanju. Podmornice su javljale u Zapovjedništvo kako su prisiljene stalno zaranjati. Podmornice su slale u Zapovjedništvo zadnje poznate pozicije konvoja, ali su se one razlikovale jedna od druge.

U 21:24 sati Topp zapisuje kako je jedna podmornica, udaljena 8 nautičkih milja od konvoja poslala signal za smjerenje.

U 23:18 sati Topp zapisuje u dnevnik kako su ugledali jedan bombarder Boeing, po pramcu podmornice, jasno su se vidjeli vodoskoci nastali udarima bombi bačenih s bombardera (op.a.: vjerojatno na zaronjene podmornice).

U 23:50 sati Topp zapisuje kako je bombarder otišao u pravcu Engleske.

16. LIPNJA 1942. GODINE

U 01:50 sati Zapovjedništvo je poslalo poruku čoporu Endrass u kojoj izvješćuje podmornice kako će od 11:00 sati nadalje njemački zrakoplov izviđati područje, zrakoplov će slati signale za smjerenje na frekvenciji 367 kHz, alternativna frekvencija za slanje signala za smjerenje 443 kHz. Podmornice moraju smjesta izvijestiti Zapovjedništvo o postignutom smjerenju.

Topp zapisuje u dnevnik kako je noć svijetla, vidljivost dobra, dobro za traženje konvoja, nepogodno za napad.

U 02:22 sati U-84 izvješćuje Zapovjedništvo o poziciji konvoja, BE 5979 (45°39'N 17°05'W).

U 02:32 sati na U-552 ugledali su oblake dima s desne strane, konvoj je bio ispred podmornice. U 02:40 sati posada podmornice bila je na borbenim položajima. U početku se nije moglo razabrati kurs i formaciju u kojoj je konvoj plovio jer su se brodovi konvoja vidjeli pod različitim kutevima. Malo kasnije razabrali su formaciju konvoja, brodovi su plovili usporedo, u istom redu, kurs konvoja bio je sjeverni. U-552 se najvećom brzinom približavala konvoju.

U 02:44 sati Topp izvješćuje Zapovjedništvo da je uspostavio kontakt s konvojem.

U 02:47 sati brod s desne strane konvoja okrenuo se najvećom brzinom, kao mjeru opreza U-552 se takodjer okrenula. Topp je vjerovao da postoji mogućnost da je podmornica opažena s broda, s udaljenosti od 5000 metara.

Sjena razarača postajala je sve veća, U-552 počela se udaljavati najvećom brzinom. U 02:59 sati razarač je počeo ispaljivati osvijetljavajuće rakete koje su osvijetlile nebo točno iznad podmornice, bilo je svijetlo kao da je dan. Razarač je također bio potpuno vidljiv. Razarač je otvorio jaku topničku paljbu. Granate s razarača pogađale su brazdu podmornice, na udaljenosti od 200 metara od podmornice. U 03:00 sati na U-552 dana je uzbuna, podmornica je zaronila, nakon toga je podmornica promijenila kurs za 90° ulijevo i nastavila se udaljavati s 3/4 pune (podvodne) brzine, što je u teoriji za taj tip podmornice bila brzina od 6,1 čvorova pod vodom. Promjena kursa od 90° ulijevo predstavljala je odličnu odluku, razarač je znao smjer plovidbe U-552 na površini, u slučaju da podmornica nije promijenila smjer plovidbe nakon zaranjanja razarač je jednostavno mogao slijediti smjer plovidbe podmornice i bacati dubinske bombe, što bi bilo fatalno za podmornicu. Podmornica je došla na dubinu od 120 metara i nakon tri minute smanjila je brzinu na "lagano", u teoriji je za taj tip podmornice to bila brzina od 3 čvora pod vodom. Topp je postupio "prema knjizi" u nastojanju da izbjegne djelovanje razarača. Nagli zaron, nagla promjena smjera plovidbe, prvo velikom brzinom, nakon nekog vremena smanjenje brzine. Brzina se smanjivala zbog dva razloga: manja podvodna brzina manje je trošila energiju iz akumulatora, a i zvukovi koji je podmornica stvarala bili su manji, što je smanjivalo mogućnost otkrivanja od strane pasivnih sonara razarača koji je tragao za podmornicom.

Topp je zapisao u dnevnik kako su na U-552 jasno čuli razarač koji je plovio velikom brzinom, prošao je iznad podmornice i izbacio osam dubinskih bombi. Podmornica je podnijela snažne udare i nekoliko oštećenja. Voda nije prodrla u podmornicu. Kasnije je otkriveno kako je najveća šteta na podmornici bio napukli balastni tank broj 4.

Pojavio se velikom brzinom i drugi brod. Nakon toga su se oba broda (razarač i brod koji je netom pristigao) polako kretala. Naravno, brodovi koji su tragali za podmornicom smanjili su svoje brzine, na taj način smanjili su i svoje šumove te povećali mogućnost svojih sonara koji su pretraživali podmorje.

Razarač je nekoliko puta prošao iznad podmornice i nakon toga je otišao. Više se nije čuo.

U 03:43 sati U-552 popela se na periskopsku dubinu ali kroz periskop se nije moglo ništa vidjeti, bilo je previše mračno.

U 04:20 sati U-552 je izronila. Na udaljenosti od 3000 metara ugledan je nepomičan razarač koji je pokazivao jedan svoj bok (U-552 bila je desno ili lijevo od razarača, ne po krmi ili pramcu). Razarač se polako okrenuo prema podmornici.

U 04:22 sati ponovno je dana uzbuna na podmornici, opet je podmornica zaronila na dubinu od 100 metara, jedan brod prošao je velikom brzinom lijevo od podmornice. Nakon toga ponovno tišina. U 05:00 sati U-552 se popela na periskopsku dubinu, u 05:27 sati je izronila. Nakon što je posada mosta izašla na most, osjetili su vrlo jak miris nafte. Oba tlačna ventila balastnog tanka broj 4 bila su otvorena. Iako su već bili iskoristili jedan kubični metar goriva iz svakog tanka s gorivom, nafta je izlazila van, očito je prostor za gorivo propuštao. Drugog su dana ustanovili kako je trag goriva (iza podmornice) još uvijek prisutan. Pretpostavili su da je tank za gorivo bio probijen. Sljedeće noći su na U-552 prebacili gorivo iz tanka koji je probijen u druge tankove kako ne bi podmornica za sobom ostavljala trag goriva prilikom prolaska Biskajskim zaljevom, koji je bio snažno pokriven savezničkim (britanskim) zrakoplovnim ophodnjama. Naravno, njemačke podmornice su prilikom prolaska Biskajskim zaljevom danju plovile zaronjene, ispod površine mora, ali bi trag goriva koje bi sa sobom U-552 ispuštala pokazivala britanskim zrakoplovima prisustvo i smjer kretanja podmornice, što bi za podmornicu bilo fatalno. Kasnije tijekom rata njemačke su podmornice i noću plovile Biskajskim zaljevom ispod površine, zbog uporabe radara na savezničkim zrakoplovima.

U 05:30 sati posada U-552 primijetila je osvijetljujuće granate na horizontu, Topp je zapisao kako se očito radilo o izdvojenom eskortnom brodu (iz pratnje konvoja). Podmornica je krenula naprijed, u kursu 0° (sjever), to je bio zadnji poznati pravac konvoja, koji je u međuvremenu izašao iz audiodometa, odnosno iz dometa pasivnih sonara na U-552 koji su pratili šumove konvoja i na taj način određivali smjer u kojem se konvoj nalazio.

U 05:50 sati na U-552 primijetili su tragove dima (iz dimnjaka brodova u konvoju). U 06:12 sati Topp je javio Zapovjedništvu da je podmornica gađana dubinskim bombama tijekom pokušaja napada na konvoj, javio je također da je noć vrlo vedra i da je konvoj dobro osiguran. U 06:43 sati na U-552 su opazili jednu njemačku podmornicu, te su nastavili držati kontakt s konvojem slijedeći tragove dima.

U 07:18 sati Topp je "kratkim signalom" javio Zapovjedništvu poziciju konvoja, BE 5836 (46°21'N 17°35'W).

U 11:30 sati na U-552 ugledali su njemački zrakoplov Kondor kako leti iznad konvoja. U 11:55 sati ponovno "kratki signal" Zapovjedništvu: "Pozicija konvoja je BE 5658 (46°51'N 16°45'W)".

U 12:17 sati na U-552 opazili su uz njemački Kondor i jedan britanski hidroavion kako leti iznad konvoja. Kontinuirano praćenje konvoja pokazalo se dobrim, U-552 nije bila prisiljavana zaroniti.

U 12:22 sati Zapovjedništvo je poslalo poruku čoporu Endrass: "Prekinuti operaciju, nastaviti putovanje u smjeru zapada. Odmah javiti poziciju i zalihu goriva. Topp započeti povratno putovanje u St. Nazaire."

U 20:00 sati je U-552 otpočela povratak u bazu. Naravno, ostale podmornice su nastavile kretanje prema zapadu, Zapovjedništvo je htjelo znati njihovo stanje s gorivom da bi znalo planirati njihovu opskrbu na moru. U-552 je bila oštećena, i trebala se vratiti u bazu prije svega zbog popravka.

Admiral Dönitz je u svoj dnevnik (za dan 16. lipnja 1942.) zapisao da je podmornica U-571 u 10:07 sati uspostavila kontakt s konvojem koji je plovio u smjeru sjeveroistok. Ubrzo je kontakt s konvojem uspostavio i njemački izvidnički zrakoplov, koji je poslao radiosignale za smjerenje. Kako su meteorološki uvjeti (vjetar i more jačine 0) bili vrlo nepovoljni za napad podmornica i zbog toga što je konvoj imao danju stalnu zračnu zaštitu, uključujući bombardere s kopna (iz Velike Britanije) dana je zapovijed za prekid operacije i da se podmornice upute prema zapadu. Uz U-552 i podmornica U-71 se vraćala u bazu, zbog šteta nastalih na podmornici zbog dubinskih bombi bačenih s brodova iz pratnje konvoja. Zračno izviđanje je ustanovilo da je samo 17 brodova preostalo u konvoju te se prema tome može pretpostaviti da je pet brodova torpediranih od strane podmornice U-552, potonulo (*War Diary*, 1942b.).

PERIOD IZMEDJU 17. I 19. LIPNJA 1942. GODINE

Tijekom povratka u bazu U-552 prolazila je kroz standardnu situaciju s kojom su se susretale njemačke podmornice tijekom povratka u bazu i ploveći kroz Biskajski zaljev.

Danju je podmornica plovila zaronjena, uz nekoliko izranjanja da bi se odredila pozicija pomoću astronomske navigacije, da bi se unutrašnjost podmornice prozračila i da bi se poslala poruka u Zapovjedništvo, što je bilo obavezno 36 sati prije dolaska podmornice ispred luke. Noću je podmornica plovila na površini. Tijekom plovidbe podmornica je dvaput opazila trawlere (ribarske brodove), tada bi odmah zaronila.

Dana 17. lipnja u 18:24 sati 7. flotila šalje poruku U-552: Pratnja očekuje U-552 u 06:00 sati dana 19:06:42. na točki N 1. Od 7. flotile."

Točka N 1 bila je točka ispred luke St. Nazaire gdje su njemački površinski brodovi prihvaćali njemačke podmornice prilikom njihovog povratka u bazu. Isto tako je to bila točka gdje su njemački površinski brodovi ostavljali njemačke podmornice prilikom njihovog odlaska na misiju.

Dana 19. lipnja 1942. u 06:00 sati podmornica je stigla na točku N 1 gdje se susrela s pratnjom, zajedno su nastavili plovidbu prema luci St. Nazaire, gdje su stigli u 09:00 sati. Misija je bila gotova.

Admiral Dönitz bio je zadovoljan djelovanjem U-552. U svom je komentaru ratnog dnevnika podmornice od 27. travnja 1942. do 19. lipnja 1942. naveo sljedeće:

“Odlična konvojska operacija donijela je u najkraćem vremenu velik uspjeh zapovjedniku (podmornice), koji je ponovno potvrdio svoju veliku sposobnost. Potapanje pet brodova iz ovog konvoja potvrđeno je iskazom zarobljenika.”
(*U-552 War Diary*).

ŠTO JE BILO POSLIJE

Erich Topp izvršio je još jednu plovību na podmornici U-552, od 4. srpnja 1942. do 13. kolovoza 1942. godine. Dana 17. kolovoza 1942. promaknut je u čin kapetana korvete (*Korvettenkapitän*) i odlikovan drugim po redu najvišim njemačkim odličjem u Drugom svjetskom ratu, Viteškim križem s hrastovim lišćem i ukrštenim mačevima (*Eichenlaub mit Schwertern zum Ritterkreuz des Eisernen Kreuz*).

Nakon toga je Erich Topp postao zapovjednik 27. flotile u baltičkoj luci Gotenhafen. Ta Flotila bila je školska, nove posade njemačkih podmornica u njoj su primili taktičku obuku. Organizirale su se simulacije napada na konvoje u Baltičkom moru i to je bila zadnja točka za sve nove podmornice prije njihovog upućivanja u borbene misije.

Topp je napisao instrukcije za najbolje i najmodernije njemačke podmornice u Drugom svjetskom ratu, tipa “XXI”, koje su mogle preokrenuti tijekom rata ali su došle prekasno. Dana 1. prosinca 1945. godine Topp je promaknut u čin kapetana fregate (*Fregattenkapitän*).

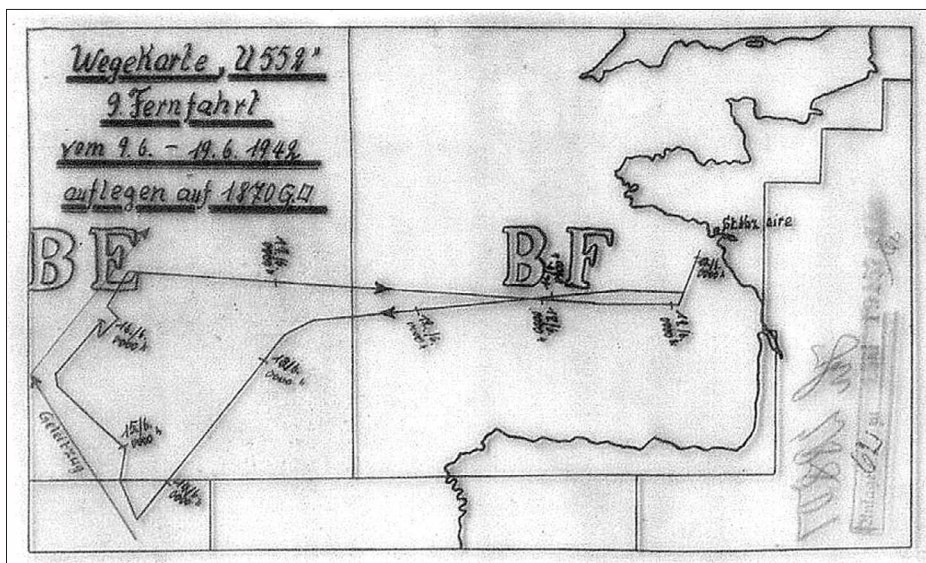
Na samom kraju rata (ožujak-svibanj 1945.) Topp je zapovijedao s dvije podmornice tipa “XXI” (U-3010 i U-2513), ali nije izvršio nijednu borbenu misiju. Kao zapovjednik U-2513 Topp se 8. svibnja 1945. godine predao, u norveškoj luci Horten.

Nakon rata je Topp nekoliko mjeseci radio kao ribar te je kasnije postao uspješan arhitekt. U ožujku 1958. godine ponovno je stupio u ratnu mornaricu, ovaj put u Ratnu mornaricu Savezne Republike Njemačke. Služio je u SAD-u na dužnostima u NATO-u, kasnije na stožernim dužnostima u Njemačkoj i jedan mjesec kao zastupnik (zamjenik) zapovjednika podmornica Njemačke ratne mornarice. Kontraadmiral Erich Topp umirovljen je u prosincu 1969. godine. Odlikovan je visokim odličjem Savezne Republike, Velikim Saveznim križem za zasluge (*Große Bundes-Verdienst-kreuz*). Erich Topp preminuo je 26. prosinca 2005. godine (*Uboat.net*).

Misija podmornice U-552 opisana u ovom članku (Slika 1. prikazuje kretanje podmornice tijekom operacije - izvadak iz dnevnika) bila je protiv konvoja HG-84. Već 28. lipnja 1942. godine Britanci šalju poruku Amerikancima: “Neprijateljski agenti u Gibraltaru naročito su zainteresirani za odlazak (konvoja) HG-85. Zato pretpostavljam da će barem četiri (njemačke) podmornice biti zapadno od Gibraltara” (*Admiralty – COMINCH*).

Zaista, rat se nastavio i nakon misije opisane u ovom članku, samo se ratna sreća počela polako okretati na stranu saveznika.

Podmornica U-552 dočekala je kraj rata, dana 2. svibnja 1945. godine potopljena je (otvaranjem ventila) od strane vlastite posade ispred njemačke luke Wilhelmshaven (*Uboat.net*).

Slika 1. Kretanje podmornice tijekom operacije - izvadak iz dnevnika Izvor: <http://www.uboatarchive.net/KTB552-9.htm>

ZAKLJUČAK

Njemačke podmornice u Drugom svjetskom ratu djelovale su na svim oceanima, uključujući i Pacifik, ponekad samostalno a ponekad u skupinama, vučjim čoporima te su predstavljale veliku opasnost za saveznike. U ovom je članku opisano djelovanje podmornice U-552 u jednom takvom čoporu.

Najvažnije pitanje koje se često postavlja jest, je li djelovanje njemačkih podmornica u čoporima bilo isplativije od samostalnog djelovanja podmornica, i je li odluka admirala Dönitza da osobno iz svog Zapovjedništva rukovodi operacijama podmornica bila ispravna. Činjenica je da su njemačke podmornice uspješno djelovale i samostalno te da su na taj način osobito u početku rata uspješno potapale savezničke brodove. Međutim, nakon što su Saveznici uspostavili sustav konvoja, situacija se potpuno promijenila. Naravno, i nakon uspostave sistema konvoja njemačka podmornica mogla je samostalno napasti konvoj, ali bi odmah nakon toga morala pokušati pobjeći jer bi ratni brodovi koji su konvoje osigurali mogli usredotočiti svoje djelovanje na nju i podmornica bi u principu bila locirana i uništena.

Nema sumnje da je Erich Topp bio odvažan i vješt zapovjednik podmornice i

sigurno je da je imao poštovanje i povjerenje svojih podređenih, što je izuzetno važno za zapovjednika podmornice, jer na taj način može od svoje posade stvoriti učinkovit "borbeni stroj". Međutim, pitanje je da li bi Erich Topp mogao potopiti pet brodova iz konvoja HG-84 da u napadu na konvoj nisu sudjelovale i druge njemačke podmornice. Istina je da te druge podmornice nisu potopile nijedan brod iz konvoja, ali je istina i to da su na sebe skrenule pozornost savezničkih ratnih brodova i zrakoplova koji su štitili konvoj te da je na drugoj (desnoj) strani konvoja U-552 mogla praktički neometano napadati brodove.

Odluka admirala Dönitza da s kopna rukovodi operacijama njemačkih podmornica bila je najbolje moguće rješenje. U jesen 1939. i u veljači 1940. godine Nijemci su izvršili nekoliko pokusa zapovijedanja vučjim čoporom od strane zapovjednika jedne od podmornica u čoporu, ali je Dönitz shvatio kako je zapovijedanje čoporom iz Zapovjedništva na kopnu učinkovitije.

Admiral Dönitz koristio je svoje podmornice na strateškoj razini i sigurno je da je on iz svog Zapovjedništva najbolje znao cjelokupnu, stratešku situaciju.

Admiral Dönitz je iz Zapovjedništva upravljao taktičkim operacijama svih njemačkih podmornica u Atlantiku, Sjevernom moru i u Indijskom oceanu. Za neka druga područja postojali su posebni zapovjednici područja (Mediteran, Arktik) i posebna regionalna Zapovjedništva (Crno more, Baltik).

Kritičari ove Dönitzove odluke spominju obilnu radiokomunikaciju između podmornica i Zapovjedništva te da je njemački radiopromet omogućio Saveznicima obilan izvor podataka. Istina je da su njemačke podmornice komunicirale sa Zapovjedništvom i da su saveznički dekripteri obavili sjajan posao u dekriptiranju ("razbijanju") njemačkih šifri.

Međutim, u primjeru opisanom u ovom članku može se vidjeti da su poruke između podmornica čopora Endrass i Zapovjedništva bile nužne te da nije bilo nepotrebnih (suvišnih) poruka. Važno je napomenuti kako su sve poruke slane na kratkom valu koji je teže radiogoniometrirati nego srednji val. U slučaju da je vučjim čoporom zapovijedao zapovjednik na terenu (na jednoj od podmornica), poruke koje bi se morale izmjenjivati između podmornica morale bi biti slane na srednjem valu te bi radiogoniometri na savezničkim brodovima mogli lako smjerati njemačke podmornice i na taj način otkrivati njihove pozicije, što bi za podmornice bilo kobno.

Zapravo je postajala podmornica koja je na neki način vodila cijelu operaciju vučjeg čopora. Bila je to podmornica koja je održavala kontakt s konvojem, *contact keeper*. U slučaju čopora Endrass bila je to u najvećoj mjeri upravo U-552. Upravo su podmornice koje su održavale kontakt s konvojima bile u najtežoj poziciji, ne samo zbog toga što su mogle biti vizualno uočene već zbog toga što su morale slati radiosignale za smjeranje ostalim podmornicama, a budući da su signali slani na srednjem valu saveznički brodovi su ih također mogli smjerati i na taj način otkrivati smjer u kojem se podmornica nalazi.

Čak i u slučaju da je admiral Dönitz odlučio imenovati pojedinog zapovjednika čopora na terenu, po kojim bi kriterijima to učinio?

Vučji čopori se nisu planirali unaprijed već su podmornice u pojedinim područjima primale zapovijedi za formiranje čopora kad se za to ukazivala potreba, kao u slučaju opisanom u ovom članku. Znači da nije postojala mogućnost ukrcanja nekog višeg časnika na podmornicu, koji bi čekao trenutak da zapovijeda čoporom. Moglo se odrediti zapovjednika pojedine podmornice u području da zapovijeda čoporom, ali po kojem kriteriju? Manje-više svi zapovjednici podmornica bili su istih činova i gotovo svi su bili mladi, u dvadesetim godinama, tako da bi izbor bio jako težak. Čak i u slučaju kad bi pojedini zapovjednik bio imenovan zapovjednikom čopora, što bi bilo u trenutku kad bi njegova podmornica bila odbačena, prisiljena da zaroni ili potopljena? Trebao bi se imenovati novi zapovjednik čopora što bi opet dovelo do problema. Zapovjedništvo bi trebalo biti obaviješteno o novoj situaciji, trebalo bi donijeti odluku, izvijestiti o tome ostale podmornice u čoporu, itd.

Zbog svega navedenog moguće je zaključiti kako je admiral Dönitz donio najbolju moguću odluku kad je odlučio osobno zapovijedati podmornicama te da je sistem vučjih čopora bio najbolji mogući odgovor savezničkoj uspostavi sustava konvoja, kao što je uspostava sustava konvoja bila najbolji mogući odgovor Saveznika na njemačko podmorničko ratovanje. Atlantik je bio žila kucavica za Saveznike, i Nijemci su pokušali prekinuti tu žilu. Djelovanje podmornice U-552, opisano u ovom članku, događalo se u razdoblju koje je bilo povoljno za Nijemce.

U svibnju 1943. godine došlo je do preokreta u bitki za Atlantik (Brown). Prateća savezničkih konvoja (ratni brodovi i zrakoplovi) bila je sve snažnija. Saveznici su uveli u rad nove šifre konvoja, stare su šifre bile uspješno čitane od njemačkih mornaričkih dekriptera. Novi saveznički radar radio je na valnoj dužini od 10 centimetara, te ga njemački prijemnik radarskih signala Metox nije mogao detektirati. Saveznici su odlučili slobodnije rabiti podatke dobivene čitanjem njemačkih poruka šifriranih strojem Enigma. Naime, prije svibnja 1943. godine Saveznici su te podatke rabili kako bi skretali svoje konvoje i time izbjegavali njemačke podmornice. Nakon svibnja 1943. godine podaci su korišteni kako bi se njemačke podmornice porazile. Ništa više nije bilo isto, povratak neke njemačke podmornice u luku postajao je sve neizvjesniji.

LITERATURA:

- „Admiralty – COMINCH Operational Intelligence Center (OIC) Serial Messages (June 1942)“ Dostupno na URL <http://www.uboatarchive.net/AdmiraltyMessage1942-JUN-Frame.htm> Datum učitavanja 22.10.2010.
- Brown, Anthony Cave (1977.) *Velike obmane Drugog svjetskog rata, 2. svezak- Dvostruki špijuni*. Zagreb: Centar za informacije i publicitet.
- „Interrogation of Oberleutnant zur See (Lieutenant) Köhler 1st Lieutenant of “U 451”“, RN Dostupno na URL <http://www.uboatarchive.net/U-451INT.htm> Datum učitavanja 22.10.2010.
- Kahn, David (1979) *Šifranti protiv špijuna*. Zagreb: Centar za informacije i publicitet.
- Rijmenants, Dirk: „*Kurzsignalen on German U-boats*“ Dostupno na URL <http://users.telenet.be/d.rijmenants/en/kurzsignale.htm> Datum učitavanja 22.10.2010.
- „Report on interrogation of survivors from “U 93”“, RN, April, 1942 Dostupno na URL <http://www.uboatarchive.net/U-93INT.htm> Datum učitavanja 22.10.2010.
- „U-552 War Diary (9 June 42 - 19 June 42, Operations against HG-84)“ Dostupno na URL <http://www.uboatarchive.net/KTB552-9.htm> Datum učitavanja 22.10.2010.
- Uboat.net- The U-boat War in World War Two (1939-1945) and World War One (1914-1918). Dostupno na <http://www.uboat.net/> Datum učitavanja 22.10.2010.
- „Ultra in the Atlantic, Volume IV, technical Intelligence from Allied Communications Intelligence (SRH-025), Chapter VIII, U-Boat Communications and U.S. Navy Communications Intelligence (Intercept and High Frequency Direction Finding)“ Dostupno na URL <http://www.ibiblio.org/hyperwar/ETO/ Ultra/SRH-025/SRH025-8.html#s3> Datum učitavanja 22.10.2010.
- Vojna enciklopedija*, 2. izdanje, sv. 6 (1973.). Beograd: Vojnoizdavački zavod.
- „War Diary and War Standing Orders of Commander in Chief, Submarines (1 - 15 June 1942)“ Dostupno na URL <http://www.uboatarchive.net/BDUKTB30308A.htm> Datum učitavanja 22.10.2010.
- „War Diary and War Standing Orders of Commander in Chief, Submarines (16 - 30 June 1942)“ Dostupno na URL <http://www.uboatarchive.net/BDUKTB30308B.htm> Datum učitavanja 22.10.2010.

GERMAN SUBMARINE U-552 IN THE WOLFPACK ENDRASS

Robert Derenčin

Summary

The article describes operation of German submarine U-552 in the wolfpack Endrass in June 1942. By the comparison of the submarine's war diary, Commander-in-Chief of German U-boats Admiral Dönitz's war diary and mutual British and American messages the article explains actions of German submarines in the wolfpacks in the Second World War

Keywords: German submarines, wolfpack, tactics of the wolfpacks in WW2, submarine warfare, Erich Topp, U-552

